

KÜRESELLEŞMENİN KORİDORLARINDA
YENİ ENTERNASYONALİZM

Taşımacılık Sektöründe Uluslararası Sendikacılık

Erkan KIDAK

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

KÜRESELLEŞMENİN KORİDORLARINDA YENİ ENTERNASYONALİZM

Taşımacılık Sektöründe Uluslararası Sendikacılık

Erkan KIDAK

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

1. Baskı: Ağustos 2020, Ankara

2. Baskı: Eylül 2022, Ankara

ISBN No: 978-605-7877-56-7

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Âdem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Meteksan Matbaacılık ve Tek. San. Tic. Aş.

Sertifika No: 46519

Beytepe Köyü Yolu Bilkent No:3 06800

Çankaya – Ankara / TÜRKİYE

T: +90 312 266 44 10 / 652

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Âdem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Birkan Pars'a...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	23
BİRİNCİ BÖLÜM: KÜRESEL SERMAYE-YEREL EMEK	29
Küreselleşme ve Emeğe Yansımaları.....	29
Düalistik Bir Kavram Olarak Küreselleşme	29
Neoliberalizm ve Küreselleşme	34
Küreselleşme Olgusuna Yönelik Farklı Yaklaşımların Analizi	40
<i>Tarihsel Yapısalcı Yaklaşım.....</i>	<i>42</i>
<i>Şüpheli Yaklaşım.....</i>	<i>45</i>
<i>Liberal Küreselleşmeci Yaklaşım.....</i>	<i>47</i>
<i>Reformist Küreselleşmeci Yaklaşım</i>	<i>48</i>
Küreselleşme ve Emperyalizm Bağlamında Eşitsiz Gelişimin Ontolojisi	48
Küreselleşme ve Neoliberal Dönüşümün Emeğe Yansımaları	51
<i>Özelleştirmeler</i>	<i>53</i>
<i>Taşeronlaşma ve Fason Üretimin Yaygınlaşması</i>	<i>57</i>
<i>İşgücü Piyasasında Enformelleşme, Kuralsızlaşma ve Güvencesizleşme.....</i>	<i>60</i>
<i>Esneklik ve Yeni İstihdam Biçimleri</i>	<i>63</i>
<i>Yedek Sanayi Ordusu-İşsizlik ve Yoksulluk.....</i>	<i>67</i>
<i>Sendikal Örgütlenmeye Yönelik Saldırıların Artması</i>	<i>71</i>
İKİNCİ BÖLÜM: LABİRENTTEN ÇIKIŞ: ENTERNASYONALİZM?	81
Emeğin Küreselleşmesi Bağlamında Uluslararası Sendikacılık	81
Uluslararası Sendikacılığa Yönelik Farklı Yaklaşımların Analizi	82
Uluslararası Sendikacılığın Tarihsel Gelişimi	85
<i>Birinci Enternasyonal'den Birinci Dünya Savaşı'na Uzanan Süreç (1864–1914) .</i>	<i>86</i>
<i>İki Dünya Savaşı Arası Dönem (1913–1945)</i>	<i>93</i>
<i>Soğuk Savaş Yıllarından Küreselleşme Sürecine Uzanan Dönem (1945–1970) ..</i>	<i>98</i>
Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Sendikacılık (1970 sonrası).....	107
<i>Uluslararası Konfederasyonlar</i>	<i>108</i>
<i>Küresel Sendika Federasyonları (GUF)</i>	<i>113</i>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KÜRESELLEŞMENİN KORİDORLARINDA ULUSLARARASI SENDİKACILIK	117
Taşımacılık İşkolunda Uluslararası Sendikal Örgütlerin Türkiye'deki Ulusal Sendikalara Etkisi: Alan Araştırması	117
Araştırmanın Yöntemi	119
Araştırmanın Hedef Grubu	120
Araştırmanın Temel Soruları	125
Araştırmanın Bulguları	126
Uluslararası Örgütler	126
<i>Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu (ITF)</i>	127
<i>Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu (ETF)</i>	140
Türkiye'de 15 no'lu Taşımacılık İşkolunda Faaliyet Gösteren Sendikalar	145
<i>Tüm Taşıma İşçileri Sendikası (TÜMTİS)</i>	145
<i>Türkiye Devrimci Kara, Hava, Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası (Nakliyat-İş)</i>	162
<i>Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası (Demiryol-İş)</i>	172
Türkiye'de 16 no'lu Gemi Yapımı, Deniz Taşımacılığı, Ardiye ve Antrepoculuk İşkolunda Faaliyet Gösteren Sendikalar	179
<i>Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası (Liman-İş)</i>	179
<i>Türkiye Denizciler Sendikası (Türk Deniz-İş)</i>	192
<i>Gemi Yapım ve Deniz Taşımacılığı, Ardiyecilik ve Antrepoculuk İşçileri Sendikası (Limter-İş)</i>	207
ITF ve ETF Üyesi Olmayan Sendikalar	214
<i>Öz Hava, Kara ve Demiryolu Taşıma İş Sendikası (Öz Taşıma-İş Sen)</i>	214
<i>Havayolu Çalışanları Sendikası (Hava-Sen)</i>	224
<i>Türkiye Sivil Havacılık Sendikası (Hava-İş)</i>	232
<i>Deniz Çalışanları Dayanışma Derneği (DAD-DER)</i>	238
SONUÇ VE ÖNERİLER	247
KAYNAKÇA	257

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda tamamlanan yüksek lisans tezime dayanmaktadır. Tez konusunun belirlenmesinde, küresel tedarik zincirlerini birbirine bağlayan taşımacılık sektöründeki emekçilerin mücadelesi en önemli rolü üstlenmiştir. İşçi sınıfını tarihsel bir özne olarak gören yaklaşımımız, işçi sınıfının dinamizminden etkilenmiştir ve etkilenmeye de devam etmektedir. Tarihte birçok başarılı ve başarısız sınıf mücadelesi görülmüştür. Her şeyden önce tarihte var olan ve olmaya devam eden işçi sınıfına teşekkürlerimi sunarak başlamak istiyorum.

Araştırma, Türkiye'de taşımacılık sektöründe çalışan işçilerin mücadele deneyimlerine odaklanmaktadır. Bu mücadele deneyimlerinde uluslararası sendikal örgütler ile Türkiye'deki işkolu sendikalarının ilişkileri belirleyici olmaktadır. Kuşkusuz bunun arkasında küreselleşme sürecinin ehemmiyeti bulunmaktadır. Farklı disiplinler çerçevesinde çeşitli şekillerde açıklanan küreselleşme, etkileri göz önüne alındığında üzerinde net olarak tanımlanamamış bir kavramdır. Ekonomik alanda sermayenin yayılmacılığını içeren küreselleşme süreci, altyapı-üstyapı ilişkisi çerçevesinde sosyal, kültürel, siyasal alanların restorasyonu ile tamamlanmaktadır.

Küreselleşmenin emeğe yansımaları ise özü itibarıyla güvencesiz istihdamın yaygınlaşması ve sendikal örgütlenmeye yönelik saldırılar biçiminde görülmektedir. Neoliberal iktisat anlayışıyla şekillenen yeni dünya düzeninde, işçi sınıfının tepkisel olarak küresel sendikal örgütler çatısı altında birleşme gereksinimi birçok çalışmada dile getirilmektedir. Uluslararası sendikacılığa ilişkin Marksist ve yeni enternasyonalist söylem doğrultusundaki emeğin küreselleşmesi düşüncesinin dışında, sendikal emperyalizm veya işçi aristokrasisi gibi farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Kurulan uluslararası örgütler; hükümetlerle, uluslararası kuruluşlarla ve küresel sermayeyle ilişkilerine ve gösterdiği faaliyetlere göre bu yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada uluslararası sendikal örgütlerin tarihçelerinden, varlığını sürdüren örgütlerin faaliyetlerine dek literatür taramasına dayalı olarak açıklamalarda bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinde önemi artan çokuluslu

şirketlerde Küresel Sendika Federasyonları'nın küresel çerçeve sözleşme ve küresel endüstriyel eylem gibi faaliyetlerle ulusal sendikaların örgütlenmesine yönelik etkileri üzerinde durulmaktadır. Uluslararası sendikal örgütlerin ulusal sendikalara etkisi ve karşılıklı ilişkilerin değerlendirilmesi ampirik araştırmaya dayanmaktadır. Araştırmada küreselleşme sürecinde stratejik öneme sahip olan taşımacılık işkolunda Türkiye'de faaliyet gösteren sendikalar ile Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu ve Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki lisans öğreniminde, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde aldığım yüksek lisans derslerinde ve tez dönemimde, sosyal ve entelektüel açıdan üzerimde emeği geçen hocalarıma ve arkadaşlarıma; çalışma ritmimi olumlu yönde etkileyen ve zaman ve mekân yönünden fedakârlıklarda bulunarak azim ve kararlılığımı sağlamak amacıyla süreci yakından takip eden ve her aşamada beni kararlılıkla teşvik eden saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Banu Uçkan Hekimler'e; eleştiri ve katkılarıyla tezimi güçlendiren jüri üyesi hocalarımdan Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu, Prof. Dr. Dilek Baybora, Doç. Dr. Aziz Çelik ve Dr. Öğr. Ü. Hakan Topateş'e; kendisine tez dönemim boyunca verdiği teknik destekler nedeniyle borcumu ödeme imkânını yıllarca arayacağımı düşündüğüm arkadaşım Arş. Gör. Nil Belgin'e; tüm nezaketiyle görüşmelerde beni ağırlayan sendika yöneticisi ve uzman arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarımda bana olanak sağlayan ve desteğini esirgemeyen Liman-İş Sendikası Genel Başkanı Önder Avcı ve uzman arkadaşım Enis Kaya nezdinde eski çalışma arkadaşlarım ve sendika camiasına, görüşme gerçekleştirdiğim sendikaların yönetim kurulları, uzmanları ve üyeleriyle birlikte tüm bileşenlerine, ITF ile bağlantıları sağlayan değerli arkadaşım Deniz Akdoğan ve üstâdım Kemal Ülker'e, görev yaptığım Pamukkale Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde kendimi geliştirmem konusunda beni teşvik eden ve destekleyen Bölüm Başkanı Prof. Dr. Oğuz Karadeniz'e, öğretim üyesi hocalarıma ve araştırma görevlisi arkadaşlarıma, üniversiteden meslek yaşamıma dek hayatımda yer edinen tüm arkadaşlarıma ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın kitap olarak yayınlanması sürecinde emeği geçen hocalarıma ve arkadaşlarıma anmadan geçemeyeceğim. Kitabın ismini almasında değerli fikirlerini paylaşan DİSK Uluslararası İlişkiler Uzmanı Kıvanç Eliaçık'a, kitabın yayına hazırlanması esnasında desteklerini ve fikirlerini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Kamil Orhan'a, yayınevi sürecinde yardımcı olan Mülkiye yıllarımdan arkadaşım Ertan Akkaş'a teşekkür ederim.

Çocukluğumdan bugünlere beni getiren ve karşılıksız olarak her zaman yanımda olduklarını hissettiğim değerli aileme şükranlarımı sunarım. Kitabı,

bu tezi savunmam esnasında yeni doğmuş olan yeğenim Birkan Pars'a armağan ederim.

Akademik yaşantımdan sosyal yaşamıma kadar hayatımın birçok aşamasında rol model olarak aldığım rahmetli hocam Prof. Dr. Alpaslan Işıklı'yı, derslerini alma şansı yakaladığım rahmetli hocalarım Prof. Dr. A. Gürhan Fişek ve Prof. Dr. Pars Esin'i ve derslerini alma fırsatına erişemesem de yayınlarıyla aydınlandığım sosyal politika disiplinin Türkiye'deki duayeni Prof. Dr. Cahit Talas Hoca'mı ve Prof. Dr. Murat Şeker'i en derin saygılarımla anarım. Son olarak bu kitabın temelini oluşturan yüksek lisans tezini, 2019 yılında Mülkiyeliler Birliği çatısı altında düzenlenen Prof. Dr. Cahit Talas Sosyal Politika Ödül Töreni'nde onurlandıran değerli hocalarıma, ödülü organize eden hocam Prof. Dr. Ahmet Makal'a, eleştirileriyle önüme yeniden ışık tutan hocam Prof. Dr. Seyhan Erdoğan'a, Prof. Dr. Ömer Zühtü Altan'a ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Erkan KIDAK
11 Temmuz 2020, Ankara

ÖNSÖZ

Küreselleşme, gerek kavram olarak gerekse yarattığı etkiler açısından 1980'li yıllardan itibaren sosyal bilimlerin farklı alanlarında ve farklı boyutlarıyla tartışılmaya devam etmektedir. Küreselleşme sermayenin herhangi bir engel tanımadan neredeyse sınırsız hareketliliğini sağlarken, emek cephesinde daha yıkıcı etkilere neden olmaktadır. Küreselleşme ile birlikte özelleştirmeler, güvencesiz ve eğreti çalışma biçimleri yaygınlaşırken emek örgütleri olan sendikalar da yeni stratejiler geliştirmektedir. Sermayenin küreselleşmesine karşılık olarak emek de uluslararası örgütlerde gücünü pekiştirip güçlendirmeye çalışmaktadır.

Günümüzde küresel güç olarak karşımıza devletlerden ziyade çokuluslu şirketler çıkmaktadır. Öyle ki faaliyet gösteren çokuluslu şirketlerin önemli bir bölümünün bir yıllık cirosu, onlarca ülkenin yıllık gayri safi milli hasılasını aşmaktadır. Sermayenin çokuluslu şirketlerde yığılıp büyümesi karşısında emeğin de uluslararası örgütlerin çatısı altında birleşmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Uluslararası sendikal örgütlerin geçmişini "Dünyanın tüm işçileri, birleşin!" sloganı ile özdeşleşen I. Enternasyonal'e kadar götürmek mümkünse de günümüzde dünya işçilerinin güçlerini birleştirmesi bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu bağlamda uluslararası sendikal örgütler, temel insan haklarından olan sendikal hakların ihlal edilmeden kullanılabilmesi için ciddi ve somut katkılarda bulunmaktadır. Uluslararası sendikal örgütler, küresel örgütlenme kampanyaları düzenleyerek ulusal düzeyde örgütlenme sorunu yaşayan sendikalara destek olmakta, uluslararası düzeyde kamuoyu oluşturarak hükümetlere baskı yapmakta ve adil bir küreselleşme amacına ulaşmaya hizmet etmektedir. Ayrıca küresel sendika federasyonlarının imzaladıkları küresel çerçeve sözleşmeler uluslararası sosyal politikanın en önemli belgeleri arasında yer almaktadır. Bağlayıcılığı tartışmalı olsa da küresel çerçeve sözleşmeler, uluslararası çalışma standartlarını belirleyici bir rol oynamaktadır.

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada da uluslararası sendikal örgütlerin ulusal sendikalara etkisi, Türkiye'deki taşımacılık işkolu özelinde ele alınmaktadır. Kitapta öncelikle küresel-

leşme ve emeğe yansması ele alınmakta daha sonra ise uluslararası sendikacılık, emeğin küreselleşmesi bağlamında değerlendirilmektedir. Kitabın üçüncü bölümünde ise nitel araştırma yöntemi kullanılarak Türkiye’de taşımacılık işkolunda¹ faaliyet gösteren sendikaların yönetici ve uzmanları ile yarı yapılandırılmış soru formu üzerinden yüz yüze görüşmeler yapılarak gerçekleştirilen alan araştırması yer almaktadır. Alan araştırmasında, Hava-İş Sendikası dışında, taşımacılık işkolunda yer alan tüm sendikaların ve Dernekler Kanunu’na göre kurulmuş olan Dad-Der’in yönetici ve/veya uzmanlarına ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler yalnızca ulusal sendikalar ile sınırlı kalmamış; Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu ve Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu’nda çalışan uzmanlarla da görüşmeler yapılmıştır. Böylelikle ulusal sendikaların uluslararası sendikacılık hakkında, uluslararası sendikal örgütlerin de Türkiye’de faaliyet gösteren ulusal sendikalar hakkındaki görüşleri birbirini tamamlayan şekilde bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Uluslararası sendikal örgütlerde, Türkiye’den üye olan sendikaların daha pasif ve etkisiz kalması, Avrupa merkezli sendikaların üye sayısı ve mali getiri açısından etkin ve baskın olması, uluslararası toplantılara genellikle sendikal turizm gözüyle bakılması ve Türkiye’deki ulusal sendikalar arasındaki rekabetin uluslararası sendikal örgütlere üyelik konusunda da varlığını sürdürmesi araştırmanın en önemli bulguları arasında yer almaktadır. Türkiye’deki ulusal sendikaların uluslararası sendikal örgütlerle ilişkisi genellikle tek taraflı kalmaktadır. Ulusal sendikalar aktif bir şekilde uluslararası örgütlerde yer almak ve uluslararası kampanyalara destekte bulunmak yerine genellikle kendileri bir sorunla karşılaştıklarında üye oldukları uluslararası sendikal örgütten yardım ve destek beklemektedir. Bu durum da uluslararası sendikal örgütlerin Türkiye’deki ulusal sendikalara bakışını ve yaklaşımını önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir yıl gibi kısıtlı sayılabilecek bir süre içinde hazırlanan ve kitap haline gelen tez, küreselleşmenin emeğe yansması ve emeğin küreselleşmesi konusunda nitelikli bir arka plan oluşturmakta ve içerdiği alan araştırmasının bulguları ile de Türkiye’deki birçok sendika için yapıcı eleştiri ve öneriler getirmektedir. Bu açıdan kitabın Türkiye’de sosyal politika ve sendikacılık alanına önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Kitap hakkında genel bir bilgi verdikten sonra kitabın yazarına dair de düşüncelerimi paylaşmak isterim. Erkan Kıdak ile tez süresince birlikte yol aldık, danışmanı olarak elimden geldiğince yol göstermeye çalıştım. Tez da-

¹ Araştırmada 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na göre 15 no’lu taşımacılık işkolunun yanı sıra 16 no’lu gemi yapımı, deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk işkolunda faaliyet gösteren sendikalara da yer verilmiş; 15 ve 16 no’lu işkolları taşımacılık işkolu olarak ifade edilmiştir.

nışmalığı yapmak âdeta kılavuz kaptanlık yapmak gibi... Danışman olarak, mevcut tecrübeniz ile size emanet edilen gemiyi doğru bir şekilde yönlendirmek zorundasınız. Yolculuk sırasında nerede akıntı olduğu, nerede suyun sığlaştığı, nerede rüzgârın ters esebileceği konusunda uyarılarda bulunarak geminin limana sağlam bir şekilde ulaşmasını sağladığınızda amacınıza ulaşmış oluyorsunuz. Erkan Kıdak ile tez sürecinin başından itibaren planlı ve titiz bir yol haritası takip ettiğimizi ve gemiyi limana güzel bir şekilde ulaştırdığımızı düşünüyorum. Erkan Kıdak ile tezini yazarken birçok mutluluğu da birlikte yaşadık. Erkan Kıdak ilk önce Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı, sonra askere gitti ve tez savunma jürisinden hemen önce amca oldu. Tüm bunların arasında temposunu ve motivasyonunu hiç bozmadan tezini yazmaya devam etti. Disiplinli, çalışkan, dürüst, titiz ve akademik terbiyesi olan genç meslektaşımın ileride birçok nitelikli çalışma ile alana katkıda bulunacağına inanıyorum.

Banu Uçkan Hekimler
25.09.2019, Eskişehir

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	:	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AET	:	Avrupa Ekonomik Topluluđu
AFETT	:	Association for European Training of Workers On The Impact of New Technology (Yeni Teknolojilerin Etkisi Konusunda İşçilerin Eğitim Birimi)
AFL	:	The American Federation of Labor (Amerikan Emek Federasyonu)
AFL-CIO	:	The American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (Amerikan Emek Federasyonu ve Sanayi Örgütleri Kongresi)
AIDS	:	Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliđi Sendromu)
AIFLD	:	American Institute for Free Labor Develop- ment (Özgür Emeğin Gelişimi İçin Amerikan Enstitüsü)
APRO	:	Asia Pacific Regional Organization (Asya Pasifik Bölgesel Örgütü)
BASIN-İŞ	:	Türkiye Basın, Yayın, Gazetecilik, Grafik- Tasarım, Baskı ve Ambalaj Sanayi İşçileri Sendikası
BATU	:	Building and Allied Trades Union (Asya Sendikacıları Kardeşlik Örgütü)
BELEDİYE-İŞ	:	Türkiye Belediyeler ve Genel Hizmetler İşçileri Sendikası
BIFU	:	Banks, Insurance & Financial Unions (Banka, Sigorta ve Finans)
BM	:	Birleşmiş Milletler
BTS	:	Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası

BWI	:	Building and Wood Workers International (İnşaat ve Ağaç İşçileri Enternasyonali)
CFDT	:	French Democratic Confederation of Labour (Fransız Demokratik İş Konfederasyonu)
CFTC	:	French Confederation of Christian Workers (Fransız Hıristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu)
CHEMISTRY-ENERGY	:	Chemical, Energy, Metal, Oil and Allied Industries (Kimya, Enerji, Metal, Petrol ve Yardımcı Endüstriler)
CIA	:	Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilat)
CIO	:	Congress of Industrial Organizations (Sanayi Örgütleri Kongresi)
CLAT	:	Latin American Central of Workers (Latin Amerika Bölgesel Örgütü)
ÇAYKUR	:	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü
DAD-DER	:	Deniz Çalışanları Dayanışma Derneği
DEMİRYOL-İŞ	:	Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası
DERİ-İŞ	:	Deri Dokuma ve Tekstil İşçileri Sendikası
DGB	:	German Trade Union Confederation (Alman Sendikalar Konfederasyonu)
DGD-SEN	:	Depo, Liman, Tersane ve Deniz İşçileri Sendikası
DHL	:	Dalsey, Hillblom, Lynn
DİSK	:	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DİSK-AR	:	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi
WTO	:	World Trade Organization - Dünya Ticaret Örgütü
GATS	:	The General Agreement on Trade in Services (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması)
G7	:	Group 7 (Grup 7)
ILO	:	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
DP	:	Demokrat Parti
DTÖ	:	Dünya Ticaret Örgütü
DYF-İŞ	:	Türkiye Demiryolları İşçi Sendikaları Federasyonu

EAEA	:	European Association for the Education of Adults (Avrupa Yetişkin Eğimi Birliği)
ECFTU	:	Ecuadorian Confederation of Free Trade Unions (Avrupa Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu)
EFBWW/FETBB	:	The European Federation of Building and Woodworkers (Avrupa İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu)
EFFAT	:	European Federation of Food, Agriculture and Turizm Trade Unions (Avrupa Gıda, Tarım ve Turizm Sendikaları Federasyonu)
EFJ,FEJ	:	European Federation of Journalists (Avrupa Gazeteciler Federasyonu)
EFTA	:	Europe Free Trade Association (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)
EI	:	Education International (Eğitim Enternasyonalı)
EPSU	:	European Federation of Public Service Unions (Avrupa Kamu Hizmeti Sendikaları Federasyonu)
ERO	:	Europe Regional Organization (Avrupa Bölgesel Örgütü)
ETF	:	European Transport Workers Federation (Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu)
ETUC	:	European Trade Union Confederation (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu)
ETUCE/CSEE	:	European Trade Union Committee for Education (Avrupa Eğitim Sendikaları Komitesi)
ETUCO	:	European Trade Union College (Avrupa Sendika Koleji)
ETUS	:	European Trade Unions Secreteriat (Avrupa Sendikalar Sekreterliği)
EUROCOP	:	European Confederation of Police (Avrupa Polis Konfederasyonu)
FISE	:	World Federation of Teachers Unions (Dünya Öğretmenler Sendikaları Federasyonu)
FOCs	:	Flags of Convenience (Elverişli Bayrak)

GATT	:	General Agreement On Trade & Tariffs (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması)
GUF	:	Global Union Federations (Küresel Sendika Federasyonları)
HAK-İŞ	:	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
HAVA-SEN	:	Havayolu Çalışanları Sendikası
HIV	:	Human Immunodeficiency Virus (İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü)
HOTOUR	:	Hotel - Tourism (Otel ve Turizm)
IAEA	:	International Arts and Entertainment Alliance (Uluslararası Sanat ve Eğlence Birliği)
ICEM	:	International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers (Uluslararası Kimya, Enerji, Maden ve Genel İşçiler Federasyonu)
ICFTU	:	International Confederation of Free Trade Union (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu)
IFBWW	:	International Federation of Building and Wood Workers (Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu)
IFCTU	:	International Federation Christian Trade Union (Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu)
IFJ	:	International Federation of Journalists (Uluslararası Gazeteciler Federasyonu)
IFTU	:	International Federation of Trade Union (Uluslararası Sendikalar Federasyonu)
INDUSTRIALL	:	Tüm Sanayi ve İmalat İşçileri Federasyonu
ISNTUC	:	International Secretariat of National Trade Union Centres (Ulusal Sendika Merkezleri Uluslararası Sekreterliği)
ITF	:	International Trade Union Federation (Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu)
ITGLWF	:	International Textiles Garment and Leather Workers' Federation (Uluslararası Tekstil, Giysi ve Deri İşçileri Federasyonu)
ITS	:	International Trade Union Secreteriats (Uluslararası Meslek Sekreterlikleri)

ITUC	:	International Trade Union Confederation (Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu)
IMF	:	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
NAFTA	:	North American Free Trade Agreement (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi)
IUF	:	International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations (Uluslararası Gıda, Tarım, Otel, Restoran, Yemek, Tütün ve İlgili İşçi Sendikaları Federasyonu)
İDO	:	İstanbul Şehir Hatları İşletmesi ve İstanbul Deniz Otobüsleri Anonim Şirketi
İETT	:	İstanbul Elektrik, Tünel, Tramvay İşletmesi
İZBAN	:	İzmir Banliyö Sistemi
KARSAN-İŞ	:	Taşımacılık ve Kargo Sanayii İşçileri Sendikası
KESK	:	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
KRİSTAL-İŞ	:	Cam, Çimento, Seramik Ve Toprak Sanayi İşçileri Sendikası
KSK	:	Küresel Sendikalar Konseyi
LGBTQ	:	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel ve Eşcinsel)
LİKAT-İŞ	:	Türkiye Liman Kara Tahmil - Tahliye İşçileri Sendikası
LİMAN-İŞ	:	Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası
LİMTER-İŞ	:	Gemi Yapım ve Deniz Taşımacılığı, Ardiyecilik ve Antrepoculuk İşçileri Sendikası
MADEN-İŞ	:	Türkiye Maden İşçileri Sendikası
MIP	:	Mersin Uluslararası Liman İşletmeciliği
MLC	:	Maritime Labour Convention (Denizcilik Çalışma Sözleşmesi)
MOTO-KUR-SEN	:	Motorlu Kurye İşçileri Sendikası
NAKLİYAT-İŞ	:	Türkiye Devrimci Kara, Hava, Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası
NATO	:	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

OECD	:	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
OPEC	:	Organization of Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü)
SSBC	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ORIT	:	Inter-American Regional Organisation of Workers (Amerika Bölgesel Örgütü)
ÖZTAŞIMA-İŞ SEN	:	Öz Hava, Kara ve Demiryolu Taşıma İş Sendikası
PETROL-İŞ	:	Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası
PS	:	Public Services & Allied Workers (Kamu Hizmetleri ve Yardımcı Hizmetler)
PSI	:	Public Services International (Kamu Hizmetleri Enternasyonal)
PyJ	:	Pensioners (Emekliler)
RILU	:	Red International Labour Unions (Kızıl İşçi Sendikaları Enternasyonal)
SEKA	:	Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları Anonim Şirketi
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
TCC	:	Total Crew Cost
TCDD	:	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TDİ	:	Türkiye Denizcilik İşletmeleri
TDS	:	Türkiye Denizciler Sendikası
TEDAŞ	:	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEKGIDA-İŞ	:	Türkiye Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası
TEZ KOOP-İŞ	:	Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası
TGS	:	Türkiye Gazeteciler Sendikası
THY	:	Türk Hava Yolları
TKİ	:	Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TRANSNET	:	United National Transport Union
TUI TRANSPORT	:	Transport International (Taşımacılık Enternasyonal)
TTK	:	Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü
TUAC	:	The Trade Union Advisory Committee (OECD Sendika Danışma Komitesi)
TUC	:	Trade Union Congress (İngiliz Sendikalar Konfederasyonu)

TUI MMM	:	Mining, Metallurgy and the Metal Industries (Madencilik, Metalurji ve Metal Endüstrisi)
TUI	:	Trade Union Internationals (Sendika Enternasyonalleri)
TÜHİS	:	Türk Ağır Sanayii Ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜMTİS	:	Tüm Taşma İşçileri Sendikası
TÜPRAŞ	:	Türkiye Petrol Rafineleri Anonim Şirketi
TÜRKDENİZ-İŞ	:	Türkiye Denizciler Sendikası
TÜRK-İŞ	:	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜRKİYE DOK GEMİ-İŞ	:	Türkiye Liman-Dok ve Gemi Sanayii İşçileri Sendikası
TÜRKŞEKER	:	Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü
TÜVTÜRK	:	Araç Muayene İstasyonları
UISTAACT	:	Agroalimentary, Food, Commerce, Textile & Allied Industries (Tarımsal Gıda, Ticaret, Tekstil ve Yardımcı Endüstriler)
UITBB	:	Construction, Wood and Building Materials Industries (İnşaat, Ağaç ve Yapı Malzemeleri Sanayisi)
UNI	:	Union Network International (Uluslararası Sendika Ağı)
UNI-EUROPA	:	The European Services Workers Union (Avrupa Hizmet ve İletişim Sendikaları Federasyonu)
UPS	:	United Parcel Service (Birleşik Paket Hizmeti)
USAŞ	:	Uçak Servisi Anonim Şirketi
WB	:	World Bank (Dünya Bankası)
WCL	:	World Confederation of Labour (Dünya Emek Konfederasyonu)
WFTU	:	World Federetion of Trade Union (Dünya Sendikalar Federasyonu)
WHO	:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YHK	:	Yüksek Hakem Kurulu

GİRİŞ

Ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama çok yönlü etkileri bulunan küreselleşme, birçok değişikenden etkilenecek tanımlanmakta ve farklı düşünce akımlarınca değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Küreselleşmeyi, teknolojik gelişme ve modern yaşamın dönüşümü için bir gereklilik olarak öne süren veya gereklilik olmanın ötesinde kapitalist üretim ilişkilerin devamlılığı açısından zorunluluk olarak gören çok sayıda düşünür bulunmaktadır. Diğer yandan küreselleşmeyi, eşitsiz ilişkilerin oluşumundaki temel etmen olarak değerlendiren, coğrafi sınırların sermaye için ortadan kalktığı, ancak emeğin yerel kaldığına ilişkin görüşler de bulunmaktadır.

Ekonomik açıdan sermayenin yayılmasını içeren süreç olarak değerlendirilen küreselleşme, sosyal ve siyasal yapı ile kültürün de dönüşümünü içermektedir. 1970'li yıllardaki petrol krizinin ardından Keynesyen ekonomi anlayışı ve refah devleti uygulamaları terk edilerek, klasik liberal iktisadiyatın yeniden dirilmiş hâli olarak neoliberalizm çıkış yolu olarak kullanıldığı, birçok yazar tarafından belirtilmektedir. Sermayenin küresel ölçekte yatırımlarda bulunması ve sınırların ortadan kaldırılmasının, ulus-devletlerin yerine uluslararası finans kuruluşları aracılığıyla şirket iktidarlarının kurulmasının, ekonomik açıdan küreselleşmeyi tanımladığı ifade edilmektedir. Ekonomik altyapıyı neoliberal iktisat anlayışının oluşturduğu küreselleşme sürecinde, çokuluslu şirketler küresel ölçekte en önemli aktör hâline gelmektedir. Küresel sermayenin hegemonyasının, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, uluslararası finans kuruluşları tarafından uygulanan yapısal uyum programları aracılığıyla sağlandığını belirtmek mümkündür.

Altyapısını neoliberalizmin oluşturduğu küreselleşme sürecinin üstyapısal kurumları ise İngiltere'de Thatcher ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Reagan öncülüğünde kurulan yeni sağ iktidarlar tarafından kurgulanmaktadır. Yurttaşlık olgusunu esas alarak devletin ekonomik ve sosyal alanlarda rol oynamasını içeren refah devletinin yerini, 1980'li yıllardan itibaren başat güç hâline gelen yeni sağ iktidarlarının uygulamaları ile neoliberal devletin aldığı literatürde genişçe yer bulmaktadır. Bu süreçte ulus-devletler, emek-sermaye arasındaki görece uzlaşma sağlama misyonunu yitirmektedir. Liberalizmin temel

felsefesi olan “*birakınız yapsınlar bırakınız geçsinler*” anlayışı, emeğe yönelik koruyucu düzenlemelerin ve genel anlamıyla sosyal devlet anlayışının yerini almaktadır. Taraflar arasında son tahlilde uyuşmazlık durumunda devletin hakem rolünü üstlenebileceği ileri sürülmekte, ancak bu görüşe literatürde neoliberal devlet anlayışının “*iş için iyi bir iklim yaratma*” işlevinin temel görev olarak edinildiği yönünde eleştiriler getirilmektedir.

Küreselleşme sürecinde devletin, küresel sermaye için ucuz işgücü rezervi yaratma ve üretilen mallar/hizmetler için talebi sağlama ile yükümlü olduğu savunulmaktadır. Ulusal hükümetler, vergi ve iş mevzuatlarında küresel sermaye yatırımları için cazibe merkezi hâline gelme amacıyla esneklikler ve sübvansiyonlar sağlamaktadır. Yabancı sermayenin ithali amacıyla doğal ve beşeri kaynakların ucuz kaynak olarak kullanılmasının yolları açılmaktadır. Diğer yandan küresel pazardaki mal ve hizmetlerin talebinin sağlanmasında kültürel restorasyon aracılığıyla tüketim toplumunun oluşturulmasında ulus-devletler rol üstlenmektedir.

Düalistik bir kavram olan küreselleşme, ekonomik alanın yanında sosyolojik, kültürel ve diğer sosyal bilim alanlarında farklı biçimlerde tartışılmaktadır. Toplumsal olaylar ekonomi-politik süreçten önemli ölçüde etkilenmekte olup, toplumsal olayların yorumlanmasında ekonomi-politik yapıyla ilgili yorumlarda bulunulurken ideoloji önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede küreselleşmeyi tanımlayan yaklaşımlar farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Kapitalizmin ilk döneminden itibaren yayılcı anlayışı içinde barındırdığı, küreselleşmenin 1970’li yıllardan sonrasına ait bir kavram olmadığını öne süren tarihsel yapısalcı yaklaşım, Marksist perspektiften konuyu ele almaktadır. Sermayedar sınıfın artı-değere el koyduğuna ve emeğin küresel düzeyde sömürsününün kapitalizmin temel karakteristik özelliği olduğuna inanan tarihsel yapısalcı düşünürler, küreselleşmeci teorisyenlerin aksine kıtalararası iletişimin ve sermayenin uluslararası yayılcılığının 19’uncu yüzyıldan itibaren varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde küreselleşme yeni bir kavram olmayıp, kapitalizmin başat özelliği olarak belirtilmektedir.

Hirst ve Thompson’ın öncülüğünü yaptığı şüpheli/sosyal demokrat yaklaşıma göre, küreselleşmenin 1870’li yıllardan itibaren belirginlik kazanmaya başladığı savunulmaktadır. Teknolojik gelişme ve sermayenin uluslararası yayılcılığının, kapitalizmin 1850’li yıllardan itibaren içinde bulunduğu krizden çıkış için kullanılan yöntem olduğu öne sürülmektedir. Kıtalararası iletişim teknolojilerinin 1870’li yıllara dayandığını öne süren bu yaklaşıma göre, 1970 yılı sonrası dünya ticaret hacmi içerisinde dış ticaret oranının 1914 yılı öncesi ile anlamlı bir farklılık içermediği ve küresel düzeyde bütünleşmiş

bir dünya ticaret sisteminin kökeninin 19'uncu yüzyıl sonlarında yattığı savunulmaktadır.

1970'li yıllardan itibaren teknolojik bir devrim yaşandığını ve bu devrimle sınırların ortadan kalktığını savunan liberal küreselleşmeci yaklaşıma göre, ulus-devletlerin yerini çokuluslu şirketlerin aldığı ve dünyanın "küresel bir köye" dönüştüğü ileri sürülmektedir. Ekonomik kalkınma ve toplumların refah seviyesinin yükselmesinde bağımsız değişkenin küreselleşmeye uyum sağlamak olduğu belirtilmektedir. Emeğe yönelik koruyucu düzenlemelerle, haksız rekabete yol açıldığına inanılmaktadır.

20'nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren küreselleşmenin varlığını kabul eden ve bu olguyu kaçınılmaz olarak gören reformist küreselleşmeci yaklaşım da küreselleşmenin, emek üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin giderilmesi ve adil bir küreselleşmenin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Küreselleşmeye "insani bir yüz", "sosyal bir nitelik" kazandırma görevi, bu yaklaşıma göre Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, Küresel Sendika Federasyonları ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü gibi uluslararası örgütlere yüklenmektedir. Çalışmanın kapsamında yer alan Küresel Sendika Federasyonları, bu yaklaşıma göre emeğin küresel kapitalist dizgede korunması ve sisteme sosyal bir nitelik kazandırılması işlevlerine sahip olarak görülmektedir.

Dünya üzerinde gelişmiş merkez ülkeler ile azgelişmiş ve gelişmekte olan çevre/yarı-çevre ülkeler arasında bağımlılık ilişkisi olduğunu savunan görüş ise, çağımızın itici gücünün küreselleşme değil "emperyalizm" olduğunu ileri sürmektedir. Ülkeler arasındaki eşitsiz ilişkilerin, kapitalist dizgenin devamlılığı için koşul olduğuna inanılmaktadır. Küreselleşen merkez ülke burjuvazisinin sermaye birikim sürecindeki güvencesinin çevre ülkelerdeki yoksul halk kitleleri olduğu ve bu eşitsizliğin, sistemin devamlılığı açısından zorunluluk olarak kabul edildiği savunulmaktadır.

Farklı disiplinler açısından küreselleşmeyi açıklamaya yönelik çalışmalar, farklı perspektiflerden ve küreselleşmenin doğurduğu sonuçlara göre şekillenmektedir. Küreselleşmenin emek üzerindeki etkilerine ve bu etkilere karşı tepki olarak küresel dayanışma düşüncesinin önemine odaklanan bu çalışmada ise, küreselleşmenin çalışma yaşamına ilişkin sonuçlarına değinilmektedir.

Altyapısını neoliberal iktisat anlayışının belirlediği küreselleşme sürecinde, emeğe yönelik koruyucu düzenlemelerin refah devleti ile birlikte terk edildiği akademik literatürde geniş yer bulmaktadır. Sermayeye hareket serbestisi sağlanmasına dayanan neoliberalizm döneminde, devletin gerek düzenleyici gerekse yatırımcı olarak varlığını sürdürdüğü alanlardan elini çektiği görülmektedir. Özel sektöre kaynak aktarımı olarak değerlendirilen özelleştirmeler, devletin bu süreçteki politikalarının başında gelmektedir. Kamu sek-

töründe yer alan iktisadi teşebbüslerin özel sektöre devredilmesi, küreselleşme sürecinin net göstergelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Emek açısından sonucuna bakılacak olursa; kamu sektöründe güvenceli biçimlerde, tam zamanlı olarak ve sendikalı çalışma yaygın iken özel sektörde görece güvencesiz, kısmi zamanlı, belirli süreli çalışmanın ve sendikasız endüstri ilişkilerinin daha ağır bastığı görülmektedir.

Çokuluslu şirketlerin, işgücü maliyetleri görece olarak düşük olan yarıçevre ve çevre ülkelerde alt sözleşmelerle sipariş vermesi olarak nitelendirilebilecek olan küresel meta zincirleri, küreselleşme sürecinin emek üzerindeki etkilerinden biri olarak gösterilebilir. Küresel meta zincirleri içerisinde taşeron/fason şirketler yerli işgücü kullanmakta ve sipariş almak için çokuluslu şirketlere bağımlı olmaktadır. Bu bağımlılık, fason/taşeron şirketlerin maliyet artışları karşısında duyarlılığının yüksek olması sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak emek maliyetlerinin minimize edilmesi, fason üretim ilişkilerinin temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şartlar altında güvenceli istihdamın ve sendikalaşmanın olanakları azalmaktadır.

İşgücü piyasasında esnekleşme, kayıtdışı istihdamın artması, kuralsızlaşma ve güvencesiz işlerin yaygınlaşması, yedek sanayi ordusunun varlığı ve yoksulluk, küreselleşme ve neoliberalizmin doğrudan sonuçları arasında yer almaktadır. Emeğe yönelik koruyucu önlemlerin yerini sözleşme serbestisine bırakması, endüstri ilişkileri sisteminde işverenler ve hükümetler tarafından sendikalara yönelik saldırıların artması, işçi haklarında ülkeler arasında “aşışya doğru yarışı” beraberinde getirmektedir. Bu yarış, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün düzgün işler tanımına uygun olmayan işlerin normalleşmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yedek işgücü ordusunun varlığı bu olguyu desteklemektedir.

Emeğin küresel sermaye karşısında yoğun bir güç kaybına uğradığı ve korumasız hâle geldiği bu süreçte, işçi sınıfının tepkisel olarak uluslararası sendikal örgütlerin çatısı altında örgütlenmesi ise farklı yorumlara tâbi olmaktadır. Çokuluslu şirketlerin yaygınlaşmasına paralel olarak uluslararası korumanın küresel dayanışma ağları ile sağlanabileceğine inanan yeni enternasyonalist bakış açısıyla emek, küresel örgütlerin çokuluslu şirketlere ve hükümetlere baskı uygulaması aracılığıyla güçlenmektedir. Küresel düzeyde örgütlenme kampanyaları, endüstriyel eylemler ve çerçeve sözleşmeler, uluslararası sendikal hareketin temel mücadele stratejileri olarak belirtilmektedir.

Diğer yandan uluslararası sendikal harekete yönelik eleştirel görüşler de bulunmaktadır. Küreselleşme sürecini merkez-çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisiyle açıklayan yaklaşıma göre merkez ülkelerdeki sendikalar, sanayileşme sürecine erken girmelerine koşut olarak nicel ve nitel açıdan gelişmiş yapılar olmakta ve uluslararası sendikal hareketin politikalarında belirleyici role sahip hâle gelmektedir. Çevre ve yarıçevre ülkelerinin sorunlarının ise

arka planda kaldığı ve bu iki grup arasında dayanışmanın nesnel temellerinin bulunmadığı belirtilmektedir. Diğer yandan küresel sendikal örgütlerde üye sayıları bakımından başat güce sahip olan Avrupa merkezli sendikaların küresel düzeyde işçi aristokrasisini oluşturduğuna ve özellikle sömürge ülkelerin işçi sınıflarının ihmal edildiğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır.

Farklı düşünceler ekseninde şekillenen uluslararası sendikal hareket, sanayi kapitalizminin ilk döneminden itibaren varlığını göstermektedir. Marx ve Engels'in Komünist Manifesto'da bütün ülkelerin işçilerine yönelik birleşme çağrısı üzerine 1864 yılında kurulan Birinci Enternasyonal'den itibaren birçok uluslararası örgüt kurulmuştur. Uluslararası Meslek Sekreterlikleri, İkinci Enternasyonal, Ulusal Sendika Merkezleri Uluslararası Sekreterliği, Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu, Üçüncü Enternasyonal, Kızıl İşçi Sendikaları Enternasyonal, Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu, Dünya Sendikalar Federasyonu, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Dünya Emek Konfederasyonu, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Sendika Konfederasyonu ve Küresel Sendika Federasyonları bu örgütler arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Birinci Bölümü'nde küreselleşme kavramı, neoliberalizm ve küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki etkileri, farklı yaklaşımlara göre küreselleşmenin açıklanması ve küreselleşmenin emeğe yönelik etkileri üzerinde durulmaktadır. Küreselleşmeyle ilgili olarak geniş bir akademik yazın bulunmaktadır. Bu çalışmada ise küreselleşmenin çalışma yaşamına etkileri üzerine odaklanılmaktadır. Farklı yaklaşımların küreselleşmeyi tanımlama girişimleri ilk bölümde tanımlanmakta ve küreselleşmenin emeğe yansımalarına değinilmektedir.

"Emeğin Küreselleşmesi Bağlamında Uluslararası Sendikacılık" başlığını taşıyan İkinci Bölüm altında uluslararası sendikacılığa yönelik farklı yaklaşımlar analiz edilmekte, ardından Birinci Enternasyonal'den 21'inci yüzyıla dek kurulan uluslararası sendikal örgütler irdelenmektedir. Uluslararası sendikacılığın tarihsel gelişimi dönemler itibariyle; Birinci Enternasyonal'den Birinci Dünya Savaşı'na uzanan süreç, iki dünya savaşı arası dönem, Soğuk Savaş yıllarından küreselleşme sürecine uzanan dönem ve küreselleşme süreci olarak ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise uluslararası sendikal örgütlerin ulusal sendikalara etkilerini açıklamak üzere gerçekleştirilen alan araştırmasının bulguları paylaşılmaktadır. Ulusal sendikalar ile uluslararası sendikal örgütler arasındaki ilişkilerin, uluslararası sendikacılığa yönelik farklı yaklaşımların argümanları doğrultusunda incelendiği bu araştırmanın kapsamı, Küresel Sendika Federasyonları içerisinde taşımacılık işkolunda faaliyet gösteren Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu ile Türkiye'de 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş

Sözleşmesi Kanunu'na göre 15 no'lu taşımacılık ve 16 no'lu gemi yapımı, deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk işkollarında faaliyet gösteren sendikalar arasındaki ilişkilerle sınırlandırılmıştır. Çalışmanın başlığında geçen taşımacılık işkolu, Türk mevzuatı çerçevesindeki işkolları tanımının dışında iki işkolunu da kapsamaktadır. Küresel sendikal örgütler ile ulusal sendikalar arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu çalışma, işkolu düzeyinde örgütlü olan Küresel Sendika Federasyonları ve özellikle küresel ticarete önemli yeri bulunan taşımacılık işkolu özelinde konuyu ele alma hedefini taşımaktadır.

Küresel Sendika Federasyonları ile ulusal sendikalar arasındaki ilişkilerin açıklanması için ampirik araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma çerçevesinde Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na bağlı sanayi federasyonu olan Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu ve Türkiye'den bu üst örgütlere üye olan üyelikten istifa eden ve üyelik başvurusunda bulunan sendikalar arasında Tüm Taşıma İşçileri Sendikası, Türkiye Devrimci Kara, Hava, Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası, Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası, Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası, Türkiye Denizciler Sendikası, Türkiye Denizciler Sendikası, Öz Hava, Kara ve Demiryolu Taşıma İş Sendikası ve Havayolu Çalışanları Sendikası ile yarı yapılandırılmış soru formu üzerinden mülakat yapılmıştır. 2017 yılında Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu ve Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu üyeliklerinden ayrılan Türkiye Sivil Havacılık Sendikası ile randevu taleplerine olumlu dönüş gelmemesi nedeniyle görüşme gerçekleştirilmemiş, basında yer alan haberler üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Diğer yandan sendika statüsünde olmayıp Türkiye'den söz konusu uluslararası örgütlerin üyesi olan Deniz Çalışanları Dayanışma Derneği ile de görüşme yapılmıştır.

Bu çalışma uluslararası sendikacılığı, emeğin küreselleşmesi olarak değerlendiren teorik düzeydeki araştırmaları, ampirik bulgularla destekleme amacı taşımaktadır. Uluslararası sendikacılık literatürüne, Küresel Sendika Federasyonları ile ulusal işkolu sendikaları arasındaki ilişkileri Türkiye'deki taşımacılık işkolu üzerinden örnekleyerek katkı sağlanması planlanmaktadır. Araştırma, Türkiye'de uluslararası sendikal örgütlerle ilişkiler konusunda işkolu düzeyinde araştırmaların yetersiz kalmasından hareketle, önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.